

УДК: 631.162:631.115

Левченко О.П., к.е.н, доцент
кафедри обліку і аудиту
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. Узагальнено поняття «облікова політика». Обґрунтовано необхідність її формування на підприємствах. Визначено порядок прийняття наказу про облікову політику. Розглянуто сучасні проблеми формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах. Наведено фактори, які необхідно враховувати при формуванні облікової політики в сільськогосподарських підприємствах. Визнані напрямки забезпечення умов та можливостей ведення господарської діяльності правильно розробленою обліковою політикою. Відмічено ряд чинників, що впливають на формування ефективної облікової політики на підприємстві.

Ключові слова: облікова політика, наказ про облікову політику, нормативно-правові акти, форма обліку, система обліку, інформація, документообіг, прийоми, способи, процедури.

Annotation. A concept «Registration policy» is generalized. The necessity of her forming is reasonable on enterprises. The administrative orientation of registration policy is educed, that influences on the processes of management. Because of what, specialists on an account and audit must follow basic principles of account at development of administrative decisions. The order of acceptance of order is certain about a registration policy. The problems of forming of registration policy are considered in agricultural enterprises. Factors over, which must be taken into account at forming of registration policy of enterprises, are brought. Agricultural enterprises for forming of registration policy are used by far not all her possibilities. The leaders of enterprises must know that a registration policy is formed not only for the necessities of record-keeping but also all functional activity, conditioned by a registration policy, must come true with the purpose of development and improvement of productive activity. Directions of providing of terms and possibilities of conduct of economic activity are worked out as a result the optimally formed registration policy. The row of factors which influence on the improvement of registration policy on an enterprise is marked. A question, related to determination of public servants and specialists which would be responsible for all stages of forming of estimation and control of execution of provisions to registration politician, remains obscure, establishments of technological sequence of development of base internal normative document about a registration policy, order of co-operation between services and levels of management and account. As a rule, all work on forming of Order about a registration policy is laid on a chief accountant.

Keywords: registration policy, order about a registration policy, normatively-legal certificates, form of account, system of account, information, circulation of documents, receptions, methods, procedures.

Постановка проблеми. На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні більш виразними стають характерні риси притаманні ринку: конкурентоспроможність виробництва, оперативність реагування на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективність пристосування виробничої системи до умов зовнішнього середовища і ризик прийнятих рішень. Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств є уміло сформована облікова політика. Вона визначає ідеологію економіки сільськогосподарського підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему

до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і досягти успіхів в конкурентній боротьбі [5].

Існує хибна думка, що впровадження облікової політики на підприємстві пов'язано лише з тим, що, по-перше, наявність облікової політики є необхідною умовою забезпечення ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»; по-друге, деякі положення в ній повинні розкриватись у примітках до фінансової звітності згідно з П(С)БО 1; по-третє, відсутність на підприємстві наказу про облікову політику може дати підставу відповідним органам визначити, що фінансова звітність складається з помилками [4].

Але ми вважаємо, що значення даної політики взагалі важко переоцінити, оскільки саме від неї залежить навіть стратегія розвитку організації на тривалу перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі у значній мірі переважають видання, присвячені вивченню облікової політики сільськогосподарських підприємств. Значний внесок у вивчення організації бухгалтерського обліку в контексті облікової політики підприємства зробила Андрусякова В. М. Проблеми організації бухгалтерського обліку та облікової політики сільськогосподарських підприємств висвітлювалися у роботах Фабіянської В. Ю. Системні аспекти облікової політики розглядалися у наукових публікаціях Житнього П. М. тощо.

Ціль роботи. Обґрунтування необхідності формування облікової політики сільськогосподарських підприємств, як передумови їх ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. Створення системи бухгалтерського обліку на підприємстві передбачає активне застосування такого елемента обліку та звітності як облікова політика [7].

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

Відповідно, облікова політика являє собою комплекс методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення бухгалтерського обліку, що обирається підприємством з числа загальноприйнятих або розробляється самостійно, виходячи з особливостей його діяльності з метою забезпечення захисту прав та інтересів власника.

Інакше кажучи, це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, але й вибір методики обліку, яка дає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя в обліку (залежно від поставлених цілей). Тобто, облікову політику в широкому розумінні можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку) [4].

При формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах необхідно враховувати ряд факторів:

форма власності та організаційно-правова форма (державна, приватна, колективна; ТОВ, ВАТ, ЗАТ, виробничий кооператив тощо);

галузь або вид діяльності (можливість самостійного прийняття рішень з питань ціноутворення, вибору партнерів);

система оподаткування (звільнення від окремих податків, ставки податків, пільги з оподаткування);

фінансово-господарська стратегія (цілі й задачі економічного розвитку підприємства на довгострокову перспективу, очікувані напрями вкладення інвестицій тактичні підходи до вирішення перспективних завдань);

наявність матеріальної бази (забезпеченість підприємства комп'ютерною технікою та іншими засобами оргтехніки, програмно-методичне забезпечення тощо);

система інформаційного забезпечення (за напрямками, необхідними для ефективної діяльності) [6].

Нагадаємо, що згідно пункту 5 статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» право встановлення облікової політики підприємства цілком і повністю дається на розсуд суб'єкта господарювання. При цьому підприємство самостійно:

обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та із урахуванням особливостей своєї діяльності й технології обробки облікових даних;

розробляє систему і норми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю за господарськими операціями, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;

затверджує правила документообігу й технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;

може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з подальшим включен-

ням їх показників до фінансової звітності підприємства [1].

Оформлення облікової політики на підприємстві, яка організує ведення бухгалтерського обліку має вигляд розпорядчого документу – наказу про облікову політику.

Виходячи з наведеного, наказ про облікову політику – це внутрішній нормативний документ з організації та порядку ведення обліку на підприємстві, і передбачає сукупність способів та процедур організації й ведення обліку, що застосовуються з метою підготовки, складання та подання фінансової звітності.

Підготовка наказу про облікову політику підприємства є достатньо трудомісткою справою і вимагає від учасників цього процесу неабияких здібностей, комплексних знань усіх процесів, які відбувались на підприємстві і за його межами у минулому, здійснюються зараз і проводитимуться в майбутньому. Все це потребує ґрунтовного аналізу подій і фактів, уміння бачити перспективу, неординарно мислити тощо [7].

Зазначимо, що правильно розроблена облікова політика, яка враховує умови та можливості ведення господарської діяльності забезпечує:

повноту відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності;

відображення в бухгалтерському обліку фактів та умов господарської діяльності, виходячи не тільки з їх правової форми, але й з їх економічного змісту;

тотожність даних аналітичного обліку оборотам та залишкам по рахунках синтетичного обліку на 1-е число кожного місяця, а також показників бухгалтерської звітності даним синтетичного та аналітичного обліку;

раціональне ведення бухгалтерського обліку, виходячи з умов господарської діяльності та величини підприємства.

Таким чином, розробка та прийняття раціональної облікової політики в кожному підприємстві сприятиме покращанню ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність діяльності підприємства [2].

Треба відмітити, що за сучасних умов на формування ефективної облікової політики

в будь-якому підприємстві впливають ряд чинників:

Невирішеною проблемою облікової політики є те, що нормативно-правові акти, які визначають сутність облікової політики в Україні не деталізують її змісту, тому впровадження її на практиці здійснюється не системно і не завжди в обсязі, який потребує реального впливу облікової політики на формування витрат і доходів та фінансових результатів.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не встановлює чітких правил щодо формування та реалізації облікової політики. У сформованих умовах труднощі розробки облікової політики полягають у тому, що фахівці з обліку повинні не тільки розуміти теорію, що стоїть за проголошеними бухгалтерськими принципами обліку, а й знати:

- якою мірою цих принципів по суті та за формою дотримуються на практиці;

- який ступінь свободи допускається при дотриманні цих принципів за їх природою.

Відсутність достатнього досвіду роботи у новому економічному середовищі негативно позначається на процесах формування облікової політики. Наприклад, наші господарські структури при формуванні облікової політики ще не навчились ефективно використовувати можливості управлінського обліку, якому притаманні як специфічні, так і загальні принципи управління.

Керівництво підприємства не приділяє належної уваги процесу формування облікової політики, вважаючи що бухгалтерський апарат без облікової політики може належним чином вести бухгалтерський облік і формувати інформацію для прийняття управлінських рішень.

Практика формування облікової політики зводиться лише до видання наказу на поточний рік. Однак слід зауважити, що «наказ» – це остання подія в формуванні облікової політики. Для її досягнення необхідно провести роботу з визначення процедур організації та ведення господарського обліку, який має відповідати особливостям діяльності виробничої системи та інтересам її власників. А це, в свою чергу, потребує вирішення значної кількості як організаційних, так і обліково-аналітичних завдань.

Залишаються невирішеними питання, пов'язані з визначенням посадових осіб і фахівців, відповідальних за всі етапи формування оцінки й контролю виконання облікової політики, встановленням технологічної послідовності розробки базисного розпорядчого документа про облікову політику, порядку взаємодії між службами, рівнями управління і обліку.

Сільськогосподарські підприємства, які частково почали формувати облікову політику, на практиці далеко не повністю використовують її можливості. Керівники підприємств повинні знати, що облікова політика формується не тільки для обліку, вся функціональна діяльність, зумовлена обліковою політикою, повинна здійснюватись з

метою розвитку і вдосконалення виробничої системи [6].

Висновок. Сьогодні є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики має сенс, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. За своїм змістом облікова політика є значно ширшим поняттям, ніж власне облік. Її можна назвати системою управління обліком, оскільки вона ґрунтується на засадах управлінського обліку, має управлінську спрямованість і є одним із напрямів розвитку обліку як науки. Тому фахівці з обліку повинні не тільки керуватись основними принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень [3].

Література

1. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
2. Берднікова Т. М. Облікова політика як інструмент впливу на величину фінансового результату // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 7. – С. 54.
3. Костенко О. М. Облікова політика як внутрішньогосподарський інструмент впливу на формування прибутковості підприємства // Економіка і держава. – 2009. – № 6. – С. 71.
4. Кучеренко Т. М. Регламентування облікової політики фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 5. – С. 24.
5. Подолянчук О. А. Облікова політика та її вплив доходи сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 103.
6. Фабіянська В. Ю. Облікова політика сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. – 2006. – № 12. – С. 105.
7. Фабіянська В. Ю. Організація бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 103.